

Ayrık Matematik

Çizgeler

H. Turgut Uyar Ayşegül Gençata Yayınları Emre Harmancı

2001-2013

1 / 160

Lisans

©2001-2013 T. Uyar, A. Yayınları, E. Harmancı

You are free:

- ▶ to Share – to copy, distribute and transmit the work
- ▶ to Remix – to adapt the work

Under the following conditions:

- ▶ Attribution – You must attribute the work in the manner specified by the author or licensor (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- ▶ Noncommercial – You may not use this work for commercial purposes.
- ▶ Share Alike – If you alter, transform, or build upon this work, you may distribute the resulting work only under the same or similar license to this one.

Legal code (the full license):

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>

2 / 160

Konular

Çizgeler

Giriş
Bağılılık
Düzlemsel Çizgeler
Çizgelerde Arama

Ağaçlar

Giriş
Köklü Ağaçlar
İkili Ağaçlar
Karar Ağaçları

Ağırlıklı Çizgeler

Giriş
En Kısa Yol
En Hafif Kapsayan Ağaç

3 / 160

Çizgeler

Tanım

çizge: $G = (V, E)$

- ▶ V : **düğüm** kümesi
- ▶ $E \subseteq V \times V$: **ayrıt** kümesi
- ▶ $e = (v_1, v_2) \in E$ ise:
  - ▶ v_1 ve v_2 düğümleri e ayrıtının *uçdüğümleri*
  - ▶ e ayrıtı v_1 ve v_2 düğümlerine *çakışık*
  - ▶ v_1 ve v_2 düğümleri *bitişik*
- ▶ hiçbir ayrıtın çakışmadığı düğüm: *yalıtılmış düğüm*

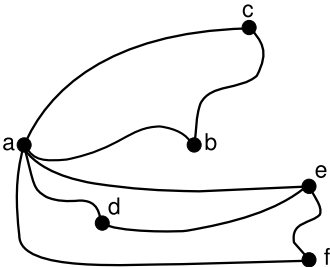
4 / 160

Çizge Örneği

Düğüm: {1,2,3,4}
Ayrıtlar: (1,2),(2,3)

4. düğüm yalıtılmış

Örnek

$$\begin{aligned} V &= \{a, b, c, d, e, f\} \\ E &= \{(a, b), (a, c), \\ &\quad (a, d), (a, e), \\ &\quad (a, f), (b, c), \\ &\quad (d, e), (e, f)\} \end{aligned}$$

5 / 160

Yönlü Çizgeler

Tanım

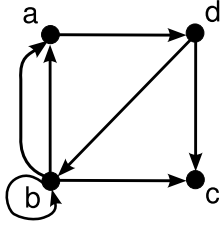
yönlü çizge: $D = (V, A)$

- ▶ $A \subseteq V \times V$: **yay** kümesi
- ▶ *başlangıç* ve *bitiş* düğümleri

6 / 160

Yönlü Çizge Örneği

Örnek

7 / 160

Çoklu Çizgeler

Tanım

koşut bağlı ayrıtlar: aynı iki düğüm arasındaki ayrıtlar

tek-çevre: aynı düğümde başlayan ve sonlanan ayrıt

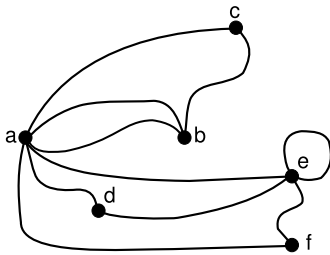
yalın çizge: koşut bağlı ayrıt ya da tek-çevre içermeyen çizge

çoklu çizge: yalın olmayan çizge

8 / 160

Çoklu Çizge Örneği

Örnek

- ▶ koşut bağlı ayrıtlar:
(a, b)
- ▶ tek-çevre:
(e, e)

9 / 160

Altçizge subgraph

Tanım

$G' = (V', E')$ çizgesi $G = (V, E)$ çizgesinin bir **altçizgesi**:

- ▶ $V' \subseteq V$
- ▶ $E' \subseteq E$
- ▶ $\forall (v_1, v_2) \in E' \quad v_1, v_2 \in V'$

10 / 160

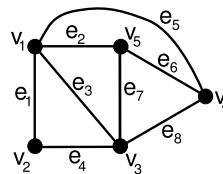
Gösterilim

- ▶ **çakışıklık matrisi:**
  - ▶ satırlara düğümler, sütunlara ayrıtlar
  - ▶ ayrıt düğüme çakışıkça 1, değilse 0
- ▶ **bitişiklik matrisi:**
  - ▶ satırlara ve sütunlara düğümler
  - ▶ hücrelere düğümler arasındaki ayrıt sayısı

11 / 160

Çakışıklık Matrisi Örneği Incidence Matrix

Örnek

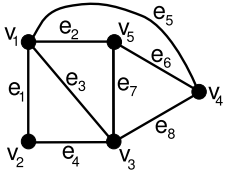
	e ₁	e ₂	e ₃	e ₄	e ₅	e ₆	e ₇	e ₈
v ₁	1	1	1	0	1	0	0	0
v ₂	1	0	0	1	0	0	0	0
v ₃	0	0	1	1	0	0	1	1
v ₄	0	0	0	0	1	1	0	1
v ₅	0	1	0	0	0	1	1	0

12 / 160

Bitişiklik Matrisi Örneği

adjacency matrix

Örnek

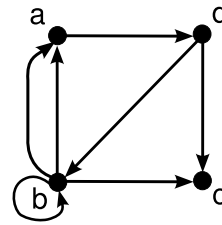

	v_1	v_2	v_3	v_4	v_5
v_1	0	1	1	1	1
v_2	1	0	1	0	0
v_3	1	1	0	1	1
v_4	1	0	1	0	1
v_5	1	0	1	1	0

13 / 160

Bitişiklik Matrisi Örneği

Örnek

$g(a)=2, c(a)=1$
 $g(b)=2, c(b)=4$
 $g(c)=2, c(c)=0$
 $g(d)=1, c(d)=2$
 $E=7$

from

	a	b	c	d
a	0	0	0	1
b	2	1	1	0
c	0	0	0	0
d	0	1	1	0

to

14 / 160

Kerte derece

Tanım

kerte: düğüme çıkan ayrıtların sayısı

Teorem

v_i düğümünün kertesini d_i olsun

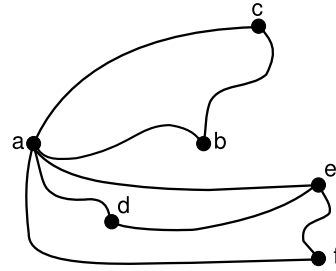
$$|E| = \frac{\sum_i d_i}{2}$$

15 / 160

Kerte Örneği

çizgenin derece değeri

Örnek (yalın çizge)

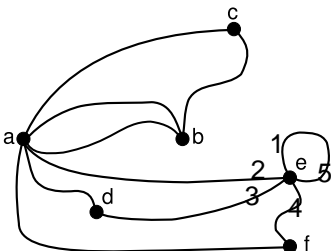

d_a	=	5
d_b	=	2
d_c	=	2
d_d	=	2
d_e	=	3
d_f	=	2
Toplam	=	16
$ E $	=	8

16 / 160

Kerte Örneği

Örnek (çoklu çizge)

d_a	=	6
d_b	=	3
d_c	=	2
d_d	=	2
d_e	=	5
d_f	=	2
Toplam	=	20
$ E $	=	10

17 / 160

Yönlü Çizgelerde Kerte

► kerte ikiye ayrılır

- giriş kertesini: d_v^i
- çıkış kertesini: d_v^o

► giriş kertesini 0 olan düğüm: *kaynak*

source

► çıkış kertesini 0 olan düğüm: *kuyu*

sink

► $\sum_{v \in V} d_v^i = \sum_{v \in V} d_v^o = |A|$

18 / 160

$\sum d_i$ (tüm düğümlerin kerte toplamı) = $\sum d_i$ (çift olanlar) + $\sum d_i$ (tek olanların kerte sayısı da çift)
 $2E$

Kerte

Teorem

Yönsüz bir çizgede kertesini tek olan düğümlerin sayısı çifttir.

Tanıt.

- t_i : kertesini i olan düğümlerin sayısı
 $2|E| = \sum_i d_i = 1t_1 + 2t_2 + 3t_3 + 4t_4 + 5t_5 + \dots$
 $2|E| - 2t_2 - 4t_4 - \dots = t_1 + t_3 + \dots + 2t_3 + 4t_5 + \dots$
 $2|E| - 2t_2 - 4t_4 - \dots - 2t_3 - 4t_5 - \dots = t_1 + t_3 + t_5 + \dots$
- sol yan çift olduğuna göre sağ yan da çifttir

□

19 / 160

Düzenli Çizgeler

regular graphs

Tanım

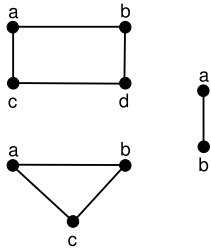
düzenli çizge: bütün düğümlerin kertesini aynı

- n -düzenli: bütün düğümlerin kertesini n

20 / 160

Düzenli Çizge Örnekleri

Örnek

21 / 160

Tam Bağlı Çizgeler

Tanım

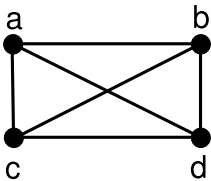
$G = (V, E)$ çizgesi **tam bağlı**:

- $\forall v_1, v_2 \in V (v_1, v_2) \in E$
- her düğüm çifti arasında ayrıt var
- K_n : n düğümlü tam bağlı çizge

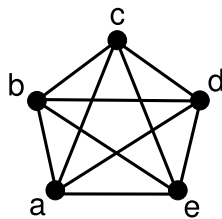
22 / 160

Tam Bağlı Çizge Örnekleri

Örnek (K_4)

Örnek (K_5)

hepsinin $n-1$ tane kertesini var

23 / 160

İki Parçalı Çizgeler

Tanım

$G = (V, E)$ çizgesi **iki parçalı**:

- $\forall (v_1, v_2) \in E v_1 \in V_1 \wedge v_2 \in V_2$
- $V_1 \cup V_2 = V, V_1 \cap V_2 = \emptyset$
- **tam bağlı iki parçalı**: $\forall v_1 \in V_1 \forall v_2 \in V_2 (v_1, v_2) \in E$
- $K_{m,n}$: $|V_1| = m, |V_2| = n$

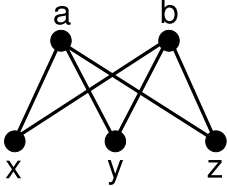
24 / 160

planar: düzlemsel

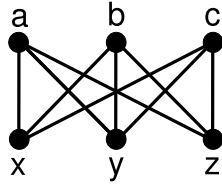
İzomorfizm, iki matematiksel yapı arasında işlemleri ve ilişkileri koruyan bire bir ve örten bir eşleme bulunması durumudur.

Tam Bağlı İki Parçalı Çizge Örnekleri

Örnek ($K_{2,3}$)

Örnek ($K_{3,3}$)

Graph is planar since no link is overlapping with another.
Graph is non-planar since many links are overlapping

25 / 160

İzomorfizm

Örten: Her y kapsanmalı

Birebir: Her y için sadece 1 x değeri

Tanım

$G = (V, E)$ ile $G^* = (V^*, E^*)$ çizgeleri **izomorfik**:

- $\exists f : V \rightarrow V^* (u, v) \in E \Rightarrow (f(u), f(v)) \in E^*$
- f birebir ve örten
- G ile G^* aynı şekilde çizilebilir

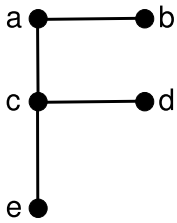
planar=düzlemsel

https://en.wikipedia.org/wiki/Graph_isomorphism

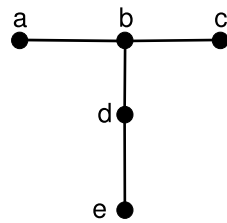
26 / 160

İzomorfizm Örneği

Örnek

tüm düğümlerin sayısı ve derecesi
esit olmalı

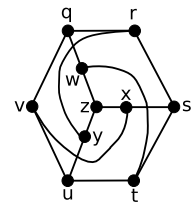
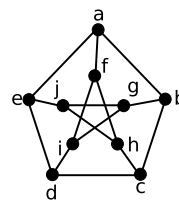
- $f = \{(a, d), (b, e), (c, b), (d, c), (e, a)\}$

<https://www.youtube.com/watch?v=RoDR40UG--s>

27 / 160

İzomorfizm Örneği

Örnek (Petersen çizgesi)

- $f = \{(a, q), (b, v), (c, u), (d, y), (e, r), (f, w), (g, x), (h, t), (i, z), (j, s)\}$

<https://www.youtube.com/watch?v=0RzpS1SXJ68>

28 / 160

Homeomorfizm

Tanım

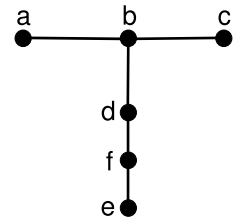
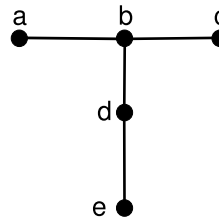
$G = (V, E)$ ile $G^* = (V^*, E^*)$ çizgeleri **homeomorfik**:

- E^* kümesindeki ayrıtlardan bazılarının ek düğümlerle bölünmüş olmaları dışında G and G^* çizgeleri izomorfik

29 / 160

Homeomorfizm Örneği

Örnek

30 / 160

Dolaşı walk

Tanım

dolaşı: bir başlangıç düğümünden (v_0) bir varış düğümüne (v_n) bir düğüm ve ayrıt sekansı

$$v_0, e_1, v_1, e_2, v_2, e_3, v_3, \dots, e_{n-1}, v_{n-1}, e_n, v_n$$

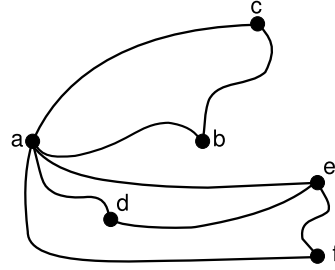
$$e_i = (v_{i-1}, v_i)$$

- ▶ ayrıtları yazmaya gerek yok
- ▶ **uzunluk:** dolaşıdaki ayrıt sayısı
- ▶ $v_0 \neq v_n$ ise **açık**, $v_0 = v_n$ ise **kapalı**

31 / 160

Dolaşı Örneği

Örnek

$(c, b), (b, a), (a, d), (d, e),$
 $(e, f), (f, a), (a, b)$

c, b, a, d, e, f, a, b

uzunluk: 7

32 / 160

Gezi trail

Tanım

gezi: ayrıtların yinelenmediği dolaşı

- ▶ **devre:** kapalı gezi
- ▶ **kapsayan gezi:** çizgedeki bütün ayrıtlardan geçen gezi

Trail (kenar tekrar edilmez yol):

Bir graf üzerinde **aynı kenarı iki kez kullanmadan** gidilen yürüyüştür.

Örnek: A-B-C-D (hiçbir kenar tekrar edilmez).

Circuit (kapalı trail):

Başladığı düğümde biten **kapalı trail**'dir.

Örnek: A-B-C-A (kenarlar tekrar edilmez, başlangıç = bitiş).

Spanning Trail (tüm kenarları kapsayan trail):

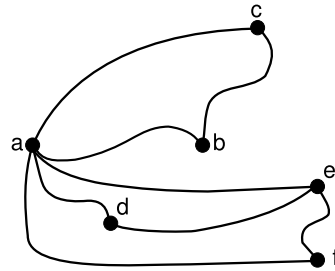
Grafın bütün kenarlarını **en az bir kez kapsayan trail**'dir.

Örnek: Bir grafın her kenarından geçecek şekilde çizilen tek bir yürüyüş.

tekrarsız kenar aynı düğüme dönen

Gezi Örneği

Örnek

$(c, b), (b, a), (a, e), (e, d),$
 $(d, a), (a, f)$

c, b, a, e, d, a, f

kapsayan gezi mi?
(a,c) yok x

34 / 160

Yol path

Tanım

yol: düğümlerin yinelenmediği dolaşı

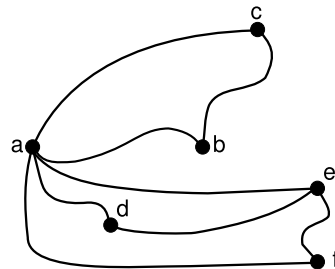
- ▶ **çevre:** kapalı yol **cycle**
- ▶ **kapsayan yol:** çizgedeki bütün düğümlere uğrayan yol **spanning**

A-B-C-D-A DÖNGÜ

aynı düğüme dönen tekrarsız node

Yol Örneği

Örnek

$(c, b), (b, a), (a, d), (d, e),$
 (e, f)

c, b, a, d, e, f

35 / 160

36 / 160

Bağlılık connected graphs

Tanım

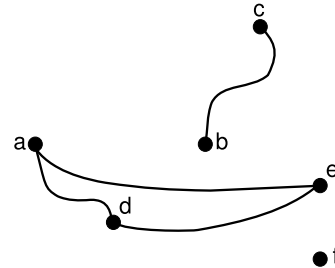
bağlı çizge: her düğüm çifti arasında bir yol var

- ▶ bağlı olmayan bir çizge bağlı bileşenlere ayrılabilir

37 / 160

Bağlı Bileşen Örneği

Örnek

- ▶ çizge bağlı değil:
a ile c arasında yol yok
- ▶ bağlı bileşenler:
a, d, e
b, c
f

38 / 160

Uzaklık distance

Tanım

v_i ile v_j düğümleri arasındaki **uzaklık**:

- ▶ v_i ile v_j arasındaki en kısa yolun uzunluğu

Tanım

çap: çizgedeki en büyük uzaklık

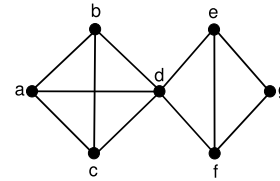
diameter

- ▶ en kısa uzaklıklar içerisindeki en uzun yol

39 / 160

Uzaklık Örneği

Örnek

- ▶ a ile e düğümlerinin uzaklığı: 2
- ▶ çap: 3

40 / 160

Kesitleme Noktası cut points

Tanım

$G - v$:

- ▶ G çizgesinden v düğümü ve ona çakışık bütün ayrıtların çıkarılmasıyla elde edilen çizge

Tanım

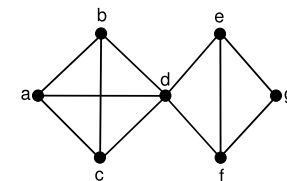
v düğümü G çizgesi için bir **kesitleme noktası**:

- ▶ G bağlı ama $G - v$ bağlı değil

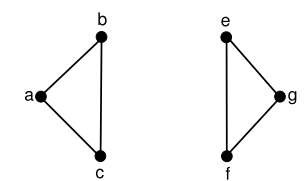
41 / 160

Kesitleme Noktası Örneği

G

$G - d$

bu konu bayes ağlarında çok önemli ağ oluşumu açısından

42 / 160

Yönlü Dolaşılar directed walks

- ▶ yönsüz çizgelerle aynı
  - ▶ yayların yönleri gözardı edilirse:
yarı-dolaşı, yarı-gezi, yarı-yol
- çift taraflı olmayan

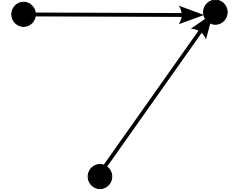
43 / 160

Zayıf Bağlı Çizge

geçişlilik aramak

weakly

Örnek

Tanım

zayıf bağlı:
her düğüm çifti arasında
bir yarı-yol var

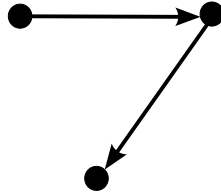
kenar yok ama ortak düğüm var

44 / 160

Tek-Yönlü Bağlı Çizge

unilaterally

Örnek

Tanım

tek-yönlü bağlı:
her düğüm çifti arasında
birinden diğerine yol var

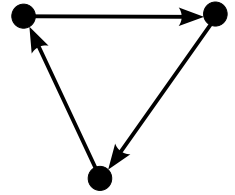
dolaylı yürüyüş var

45 / 160

Güçlü Bağlı Çizge

strongly

Örnek

Tanım

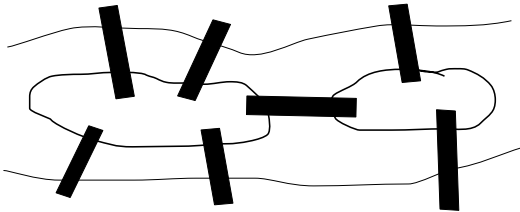
güçlü bağlı:
her düğüm çifti arasında
her iki yönde yol var

direkt yollar var (tek yönlü)

46 / 160

Königsberg Köprüleri

<https://www.youtube.com/watch?v=tJZk8szUXI4>

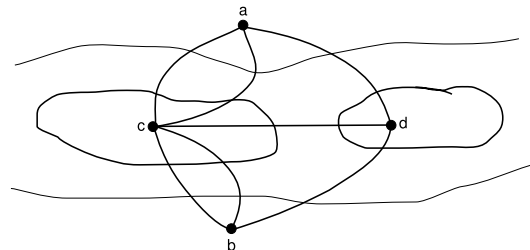
- ▶ bütün köprülerden bir kere geçilerek
başlangıç noktasına dönülebilir mi?

47 / 160

Geçit Veren Çizge

Tanım

G geçit verir: G üzerinde kapsayan bir gezi düzenlenebilir

48 / 160

1'de aynı

1. durum, başlangıç ve bitiş noktası aynı ise tüm düğüm dereceleri çift
2. durum, başlangıç ve bitiş noktası farklı ise sadece başlangıç ve bitiş düğümleri tek geri kalan noktaların kertelemeleri çift olmalı

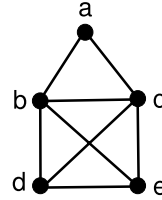
Geçit Veren Çizge

- ▶ kerteski tek olan bir düğüm varsa gezinin ya başlangıç düğümü ya da varış düğümü olmalı
- ▶ başlangıç düğümü ve varış düğümü dışındaki bütün düğümlerin kerteski çift olmalı

49 / 160

Geçit Veren Çizge Örneği

Örnek

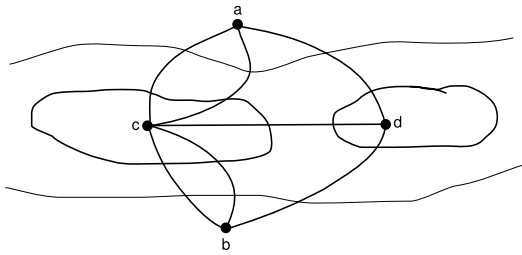
- ▶ a, b ve c düğümlerinin kerteski çift
- ▶ d ve e düğümlerinin kerteski tek
- ▶ d düğümünden başlayıp e düğümünde biten (ya da tersi) bir kapsayan gezi oluşturulabilir: d, b, a, c, e, d, c, b, e

db-bc-ac-ab-be-ce-cd-de
ec-ca-ab-bc-cd-db-be-ed

tekrarlı ayırık
yok
gezi

50 / 160

Königsberg Köprüleri

- ▶ bütün düğümlerin kerteski tek: geçit vermez

gezi: ayrıtlara tekrar ugranmaz

kapsayan gezi: çizgedeki bütün ayrıtlardan geçen gezi

51 / 160

Euler Çizgeleri

kapalı:başladığı düğümde biten

Tanım

Euler çizgesi: kapalı, kapsayan bir gezi düzenlenebilen çizge

- ▶ G bir Euler çizgesi $\Leftrightarrow$ G'deki bütün düğümlerin kerteski çift

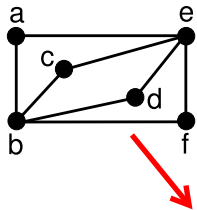
Euler: Başlangıç ve bitiş noktaları:

1. aynı ise: bütün düğümlerin çift sayıda derecesi olmalı
2. farklı ise: başlangıç ve bitiş düğümleri tek sayıda, geri kalan düğümlerin çift sayıda derecesi olmalı

52 / 160

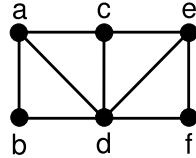
Euler Çizgesi Örnekleri

Örnek (Euler çizgesi)

ec-cb-bd-de-ef-fb-ba-ae

Örnek (Euler çizgesi değil)

53 / 160

Hamilton Çizgeleri

Tanım

Hamilton çizgesi: kapalı, kapsayan bir yol düzenlenebilen çizge

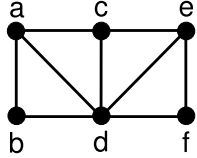
yol: düğümler yenilenmeyecek

tüm düğümleri ziyaret et ve başla dön tekrarsız şekilde

kapsayan yol: çizgedeki bütün düğümlere uğrayan yol

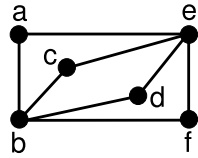
Hamilton Çizgesi Örnekleri

Örnek (Hamilton çizgesi)

ac-ce-ef-fd-db-ba

Örnek (Hamilton çizgesi değil)

e'ye dikkat
tekrar var

55 / 160

Bağlantı Matrisi Connectivity Matrix

- çizgenin bitişiklik matrisi A ise
 A^k matrisinin (i, j) elemanı i . düğüm ile j . düğüm arasındaki k uzunluklu dolaşların sayısını gösterir
- n düğümlü yönsüz bir çizgede iki düğüm arasındaki uzaklık en fazla $n - 1$ olabilir
- bağlantı matrisi:**
 $C = A^1 + A^2 + A^3 + \dots + A^{n-1}$
  - bütün elemanlar sıfırdan farklı ise çizge bağlıdır

56 / 160

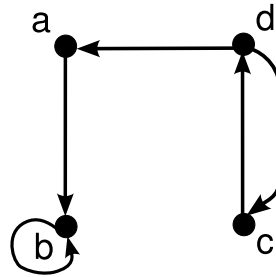
Warshall Algoritması

- düğüm arasındaki dolaşların sayısı yerine dolaşı olup olmadığını belirlemek daha kolay
- sırayla her düğüm için:
  - o düğüme gelinebilen düğümlerden (matriste o sütunda 1 olan satırlardan)
  - o düğümden gidilebilen düğümlere (matriste o satırda 1 olan sütunlara)

57 / 160

Warshall Algoritması Örneği

Örnek

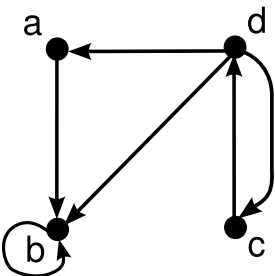

	a	b	c	d
a	0	1	0	0
b	0	1	0	0
c	0	0	0	1
d	1	0	1	0

58 / 160

Warshall Algoritması Örneği

Örnek

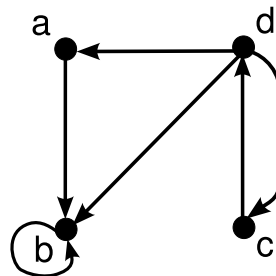

	a	b	c	d
a	0	1	0	0
b	0	1	0	0
c	0	0	0	1
d	1	1	1	0

59 / 160

Warshall Algoritması Örneği

Örnek

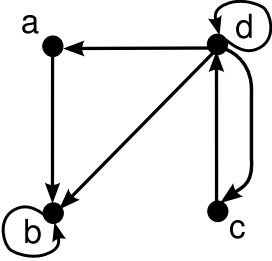

	a	b	c	d
a	0	1	0	0
b	0	1	0	0
c	0	0	0	1
d	1	1	1	0

60 / 160

Warshall Algoritması Örneği

Örnek

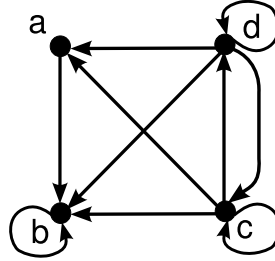

	a	b	c	d
a	0	1	0	0
b	0	1	0	0
c	0	0	0	1
d	1	1	1	1

61 / 160

Warshall Algoritması Örneği

Örnek

	a	b	c	d
a	0	1	0	0
b	0	1	0	0
c	1	1	1	1
d	1	1	1	1

62 / 160

Düzlemsel Çizgeler planar graph

Tanım

Ayrıtları kesişmeyecek şekilde bir düzleme çizilebilen bir çizge **düzlemseldir**.

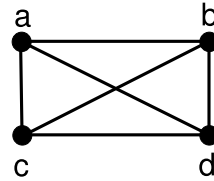
- G çizgesinin bir **haritası**: G çizgesinin düzlemsel bir çizimi

63 / 160

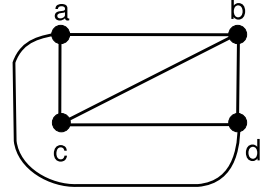
Düzlemsel Çizge Örneği

Örnek (K_4)

değil

planar

64 / 160

Bölgeler

- bir harita düzlemi **bölgelere** ayırır
- bir bölgenin **kertes**i: bölgeyi çevreleyen kapalı gezinin uzunluğu

Teorem

r_i bölgesinin kertes d_{r_i} olsun **bölgedeki kenar sayısı**

$$|E| = \frac{\sum_i d_{r_i}}{2}$$

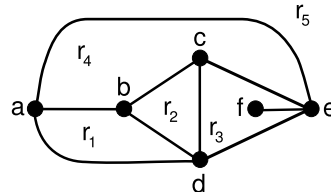
Bir bölge (face), grafin çiziminde kenarlarla çevrili en küçük kapalı alan olarak ayırt edilir; kenarların içinden geçmeden bir noktadan diğerine gidilemiyorsa, orası ayrı bir bölgedir.

Bölge, kenarların ayırdığı en küçük alan olup; köprü varsa sınırında kenar tekrarı görülebilir.

65 / 160

Bölge Örneği

Örnek

$d_{r_1} = 3$ (abda)
 $d_{r_2} = 3$ (bcd b)
 $d_{r_3} = 5$ (cdefec)
 $d_{r_4} = 4$ (abcea)
 $d_{r_5} = 3$ (adea) dış bölge
 $\sum_r d_r = 18$
 $|E| = 9$

Planar graf teorisinde bölgeler (faces) birbirini kapsamaz; yalnızca kenar ve düğümlerle sınır komşusu olabilirler.

66 / 160

Euler Formülü

<https://www.youtube.com/watch?v=-9OUyo8NFZg>

Teorem (Euler Formülü)

$G = (V, E)$ bağlı, düzlemsel bir çizge olsun
ve R bu çizgenin bir haritasındaki bölgeler kümesi olsun:

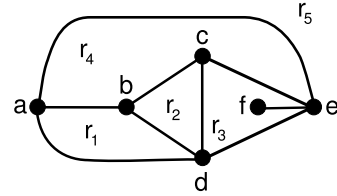
$$|V| - |E| + |R| = 2 \quad \rightarrow \text{dış bölgeyi sayarsan 2 saymazsan 1}$$

V+ R- E düzgün olmayan şekillerde =1, dış alanla 2 olur

67 / 160

Euler Formülü Örneği

Örnek

$$|V| = 6, |E| = 9, |R| = 5$$

68 / 160

Düzlemsel Çizge Teoremleri

çizerek goster 66. slayt

Teorem

$G = (V, E)$ bağlı, düzlemsel bir çizge olsun ve $|V| \geq 3$ olsun:

$$|E| \leq 3|V| - 6$$

her bölgenin en az 3 kenarı vardır varsayımı

Tanıt.

- bölge kertelerinin toplamı: $2|E|$
- bir bölgenin kertesini en az 3
 $\Rightarrow 2|E| \geq 3|R| \Rightarrow |R| \leq \frac{2}{3}|E|$
- $|V| - |E| + |R| = 2$
 $\Rightarrow |V| - |E| + \frac{2}{3}|E| \geq 2 \Rightarrow |V| - \frac{1}{3}|E| \geq 2$
 $\Rightarrow 3|V| - |E| \geq 6 \Rightarrow |E| \leq 3|V| - 6$

celiski tabanlı kabul

2 kenarlı bölge mümkündür, ama bu teorem onları baştan dışarıda bırakır.

□

69 / 160

Düzlemsel Çizge Teoremleri

Teorem

$G = (V, E)$ bağlı, düzlemsel bir çizge olsun ve $|V| \geq 3$ olsun:

$$\exists v \in V \quad d_v \leq 5$$

Tanıt.

- $\forall v \in V \quad d_v \geq 6$ olsun
 $\Rightarrow 2|E| \geq 6|V|$
 $\Rightarrow |E| \geq 3|V|$
 $\Rightarrow |E| > 3|V| - 6$

□

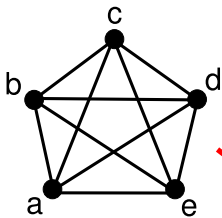
sağlanabilmesi için bazı d_v 'lerin 5'e eşit veya küçük olması gerek.
Contradiction based proof

70 / 160

Düzlemsel Olmayan Çizgeler

Teorem

K_5 düzlemsel değildir.

Tanıt.

- $|V| = 5$
- $3|V| - 6 = 3 \cdot 5 - 6 = 9$
- $|E| \leq 9$ olmalı
- ama $|E| = 10$

$$E \leq 3|V| - 6$$

□

düzlemsel değil çıkışan kenarlar var

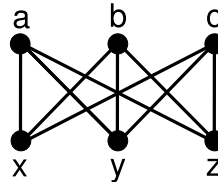
71 / 160

Düzlemsel Olmayan Çizgeler

PLANAR= DÜZLEMSEL

Teorem

$K_{3,3}$ düzlemsel değildir.

Tanıt.

- $|V| = 6, |E| = 9$
- düzlemsel ise $|R| = 5$ olmalı
- bir bölgenin kertesini en az 4
 $\Rightarrow \sum_{r \in R} d_r \geq 20$
- $|E| \geq 10$ olmalı
- ama $|E| = 9$

□

en az 4 düğümle bir alan çıkabilir, neden?
paralellik?

2 alt, 2 üst düğüm ile circuit

72 / 160

Kuratowski Teoremi

Teorem

G 'nin K_5 ya da $K_{3,3}$ 'e homeomorfik bir altçizgesi var.
 $\Leftrightarrow$
 G düzlemsel değil.

73 / 160

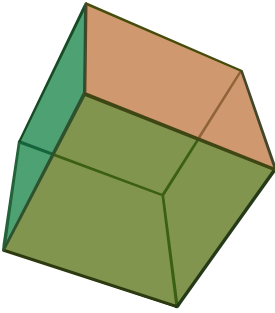
Platon Cisimleri

- ▶ **düzgün çokyüzlü:** bütün yüzleri birbirinin eşi düzgün çokgenler olan üç boyutlu cisim
- ▶ bir düzgün çokyüzlünün iki boyutlu düzleme izdüşümü düzlemsel bir çizgedir
  - ▶ her köşe bir düğüm
  - ▶ her kenar bir ayrıt
  - ▶ her yüz bir bölge

74 / 160

Platon Cisimleri

Örnek (küp)

75 / 160

Platon Cisimleri

- ▶ v : düğüm (köşe) sayısı **8 köşe sayısı**
- ▶ e : ayrıt (kenar) sayısı **12**
- ▶ r : bölge (yüz) sayısı **6**
- ▶ n : bir köşede birleşen yüz sayısı (düğüm kertes) **3**
- ▶ m : bir yüzü çevreleyen ayrıt sayısı (bölge kertes) **4**
- ▶ $m, n \geq 3$ **$n=3, m=4$**
- ▶ $2e = n \cdot v$ **$2 \cdot 12 = 3 \cdot 8$**
- ▶ $2e = m \cdot r$ **$2 \cdot 12 = 4 \cdot 6$**

76 / 160

Platon Cisimleri

- ▶ Euler formülünden:

$$2 = v - e + r = \frac{2e}{n} - e + \frac{2e}{m} = e \left(\frac{2m - mn + 2n}{mn} \right) > 0$$

- ▶ $e, m, n > 0$:

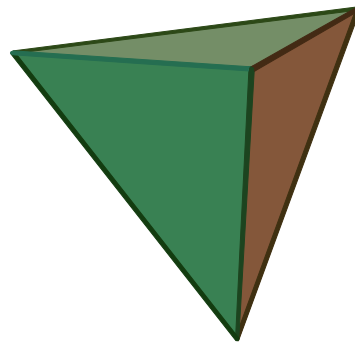
$$2m - mn + 2n > 0 \Rightarrow mn - 2m - 2n < 0 \\ \Rightarrow mn - 2m - 2n + 4 < 4 \Rightarrow (m-2)(n-2) < 4$$

- ▶ bu eşitsizliği sağlayan değerler:

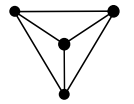
1. $m = 3, n = 3$
2. $m = 4, n = 3$
3. $m = 3, n = 4$
4. $m = 5, n = 3$
5. $m = 3, n = 5$

77 / 160

Tetrahedron - Düzgün Dört Yüzlü

$$2 \cdot e = n \cdot v = m \cdot r \\ 2 \cdot 6 = 3 \cdot 4$$

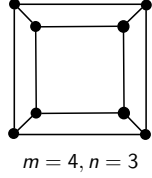
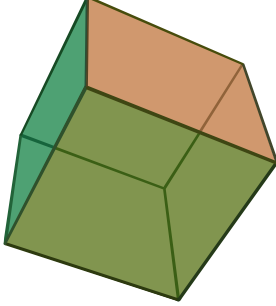

$$m = 3, n = 3$$

n : bir köşede birleşen yüz sayısı (düğüm kertes)
 m : bir yüzü çevreleyen ayrıt sayısı (bölge kertes)

78 / 160

Hexahedron - Düzgün Altı Yüzlü

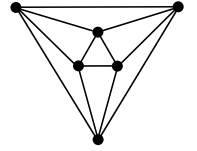
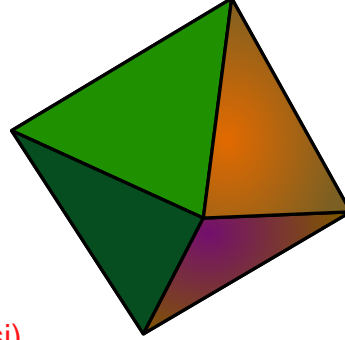

$$m = 4, n = 3$$

n: bir köşede birleşen yüz sayısı (dugum kertesı)
m: bir yüzü çevreleyen ayrıt sayısı (bolge kertesı)

79 / 160

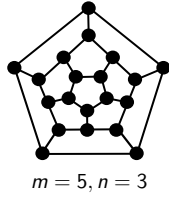
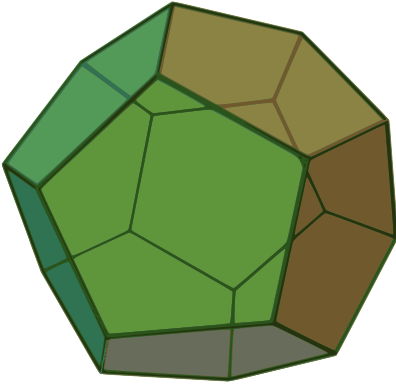
Octahedron - Düzgün Sekiz Yüzlü

$$m = 3, n = 4$$

80 / 160

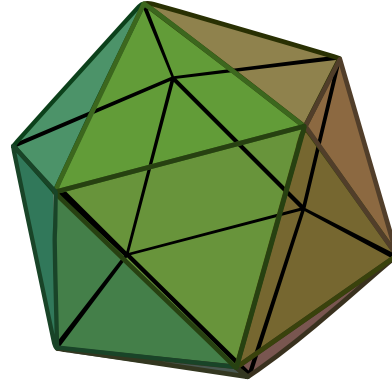
Dodecahedron - Düzgün Oniki Yüzlü

$$m = 5, n = 3$$

81 / 160

Icosahedron - Düzgün Yirmi Yüzlü

$$m = 3, n = 5$$

82 / 160

Çizge Boyama

Tanım

$G = (V, E)$ çizgesi için bir **düzgün boyama**: $f : V \rightarrow C$

C bir renk kümesi

- $\forall (v_i, v_j) \in E \ f(v_i) \neq f(v_j)$ **f renk atama fonksiyonu**
- $|C|$ en küçük olacak şekilde **en az renkle bu işi çözeceğiz**

83 / 160

Çizge Boyama Örneği

Örnek

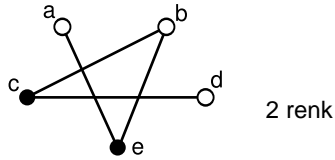
- kimyasal maddeler üreten bir firma
- bazı maddeler birlikte tutulamıyor
- birbirile tutulamayan maddeler farklı alanlara depolanmalı
- en az sayıda depo alanı kullanılacak şekilde maddeleri depola

84 / 160

Çizge Boyama Örneği

Örnek

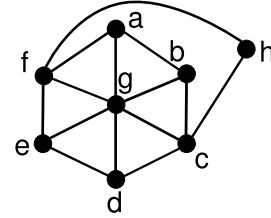
- her madde bir düğüm
- birlikte tutulamayan maddeler bitişik

85 / 160

Çizge Boyama Örneği

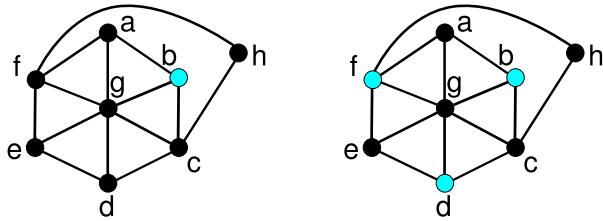
Örnek

86 / 160

Çizge Boyama Örneği

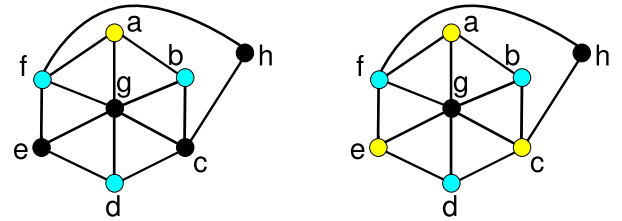
Örnek

87 / 160

Çizge Boyama Örneği

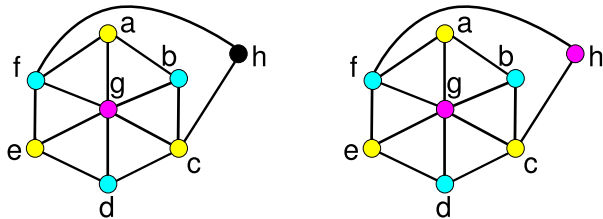
Örnek

88 / 160

Çizge Boyama Örneği

Örnek

89 / 160

Kromatik Sayı

Tanım

G çizgesinin **kromatik sayısı**: $\chi(G)$

- G çizgesini boyamak için gerekli en az renk sayısı

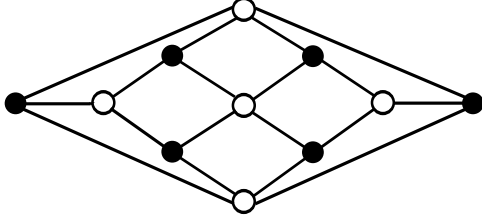
- $\chi(G)$ 'nin hesaplanması çok zor bir problem

- $\chi(K_n) = n$

90 / 160

Kromatik Sayı Örneği

Örnek (Herschel çizgesi)

- kromatik sayı: 2

91 / 160

Çizge Boyama Örneği

Örnek (Sudoku)

5	3			7				
6			1	9	5			
	9	8					6	
8				6				3
4			8	3				1
7				2				6
	6					2	8	
			4	1	9			5
				8			7	9

- her hücre bir düğüm
- aynı satırdaki hücreler bitişik
- aynı sütundaki hücreler bitişik
- aynı 3×3 'lük bloktaki hücreler bitişik
- her rakam bir renk
- problem: kısmen boyalı bir çizgenin düzgün boyanması

92 / 160

Bölge Boyama

rübik küp

<https://www.youtube.com/watch?v=9V-zpm9aj2A>

- bir haritayı bitişik bölgelere farklı renkler atayacak şekilde boyama

Teorem (Dört Renk Teoremi)

Bir haritadaki bölgeleri boyamak için dört renk yeterlidir.

İç Anadolu: Sarı
Güneydoğu: Sarı
Doğu : Mavi
Marmara: Mavi
Ege: Siyah
Akdeniz, Karadeniz: Yeşil

93 / 160

Çizgelerde Arama

- $G = (V, E)$ çizgesinin düğümlerinin v_1 düğümünden başlanarak aranması
- derinlemesine
- enlemesine

94 / 160

Derinlemesine Arama

1. $v \leftarrow v_1, T = \emptyset, D = \{v_1\}$
2. $2 \leq i \leq |V|$ içinde $(v, v_i) \in E$ ve $v_i \notin D$ olacak şekilde en küçük i 'yi bul
  - böyle bir i yoksa: 3. adıma git
  - varsa: $T = T \cup \{(v, v_i)\}, D = D \cup \{v_i\}, v \leftarrow v_i$, 2. adıma git
3. $v = v_1$ ise sonuç T
4. $v \neq v_1$ ise $v \leftarrow \text{parent}(v)$, 2. adıma git

komşular için for

Enlemesine Arama

1. $T = \emptyset, D = \{v_1\}, Q = (v_1)$
2. Q boş ise: sonuç T
3. Q boş değilse: $v \leftarrow \text{front}(Q), Q \leftarrow Q - v$
 $2 \leq i \leq |V|$ için $(v, v_i) \in E$ ayrıtlarına bak:
  - $v_i \notin D$ ise: $Q = Q + v_i, T = T \cup \{(v, v_i)\}, D = D \cup \{v_i\}$
  - 3. adıma git

tüm komşular için for

96 / 160

Durum	DFS	BFS
Tüm çözümleri keşfetmek	✓	
Döngüleri tespit etmek	✓	
En kısa yolu bulmak (unweighted graf)		✓
Hafıza kısıtlaması olduğunda	✓	
Katmanlı yapıda arama		✓
Çözüm derinde olabilir	✓	
Çözüm yüzeyde veya yakınsa		✓

Kaynaklar

Okunacak: Grimaldi

- ▶ Chapter 11: An Introduction to Graph Theory
- ▶ Chapter 7: Relations: The Second Time Around
  - ▶ 7.2. Computer Recognition: Zero-One Matrices and Directed Graphs

97 / 160

Ağaç

kapalı yol olmamalı

Tanım

ağaç: çevre içermeyen, bağlı çizge

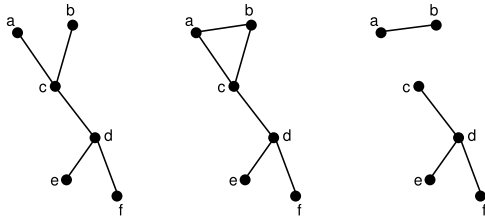
cycle

- ▶ *orman:* bağlı bileşenleri ağaçlar olan çizge

98 / 160

Ağaç Örnekleri

Örnek

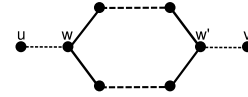
99 / 160

Ağaç Teoremleri

Teorem

Bir ağaçta herhangi iki farklı düğüm arasında bir ve yalnız bir yol vardır.

- ▶ ağaç bağlı olduğu için en az bir yol vardır
- ▶ birden fazla yol olsaydı çevre oluşturulardı

100 / 160

Ağaç Teoremleri

Teorem

$T = (V, E)$ bir ağaç olsun:

$$|E| = |V| - 1$$

- ▶ tanıt yöntemi: ayrıntı sayısından tümevarım

101 / 160

Ağaç Teoremleri

Tanıt: taban adımı

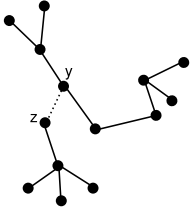
- ▶ $|E| = 0 \Rightarrow |V| = 1$
- ▶ $|E| = 1 \Rightarrow |V| = 2$
- ▶ $|E| = 2 \Rightarrow |V| = 3$
- ▶ $|E| \leq k$ için $|E| = |V| - 1$ varsayalım

102 / 160

Ağaç Teoremleri

Tanıt: tümevarım adımı.

$$\triangleright |E| = k + 1$$

$$V_1=9, E_1=8$$
$$V_2=5, E_2=4$$

$\triangleright (y, z)$ ayrıtını çıkaralım:
 $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$

$$\begin{aligned} |V| &= |V_1| + |V_2| \\ &= |E_1| + 1 + |E_2| + 1 \\ &= (|E_1| + |E_2| + 1) + 1 \\ &= |E| + 1 \end{aligned}$$

z-y arası ile bağlı olsaydı

103 / 160

Ağaç Teoremleri

Teorem

Bir ağaçta kertesı 1 olan en az iki düğüm vardır.

Tanıt.

$$\begin{aligned} \triangleright 2|E| &= \sum_{v \in V} d_v \\ \triangleright \text{kertesı 1 olan tek bir düğüm olduğunu varsayalım:} \\ &\Rightarrow 2|E| \geq 2(|V| - 1) + 1 \\ &\Rightarrow 2|E| \geq 2|V| - 1 \\ &\Rightarrow |E| \geq |V| - \frac{1}{2} > |V| - 1 \end{aligned}$$

contradiction ile ispat

□

104 / 160

Ağaç Teoremleri

Teorem

T bir ağaçtır (bağlıdır ve çevre içermez).

$\Leftrightarrow$

T 'de her düğüm çifti arasında bir ve yalnız bir yol vardır.

$\Leftrightarrow$

T bağlıdır ama herhangi bir ayrıtı çıkarılırsa artık bağlı olmaz.

$\Leftrightarrow$

T çevre içermez ama herhangi iki düğüm arasına bir ayrıtı eklenirse bir ve yalnız bir çevre oluşur.

105 / 160

Ağaç Teoremleri

Teorem

T bir ağaçtır (T bağlıdır ve çevre içermez.)

$\Leftrightarrow$

T bağlıdır ve $|E| = |V| - 1$.

$\Leftrightarrow$

T çevre içermez ve $|E| = |V| - 1$.

106 / 160

Köklü Ağaç

- $\triangleright$ düğümler arasında hiyerarşi tanımlanır
- $\triangleright$ hiyerarşi ayrıtlara doğal bir yön verir
 $\Rightarrow$ giriş ve çıkış kerteleri
- $\triangleright$ giriş kertesı 0 olan düğüm: **kök**
- $\triangleright$ çıkış kertesı 0 olan düğümler: **yaprak**
- $\triangleright$ yaprak olmayan düğümler: **içdüğüm**

107 / 160

Düğüm Düzeyleri

Tanım

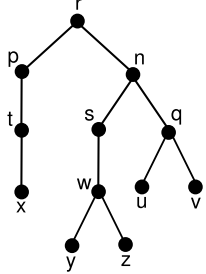
bir düğümün **düzeyi**: düğümün köke olan uzaklığı

- $\triangleright$ **anne**: bir üst düzeydeki bitişik düğüm
- $\triangleright$ **çocuk**: bir alt düzeydeki bitişik düğümler
- $\triangleright$ **kardeş**: aynı annenin çocuğu olan düğümler

108 / 160

Köklü Ağaç Örneği

Örnek

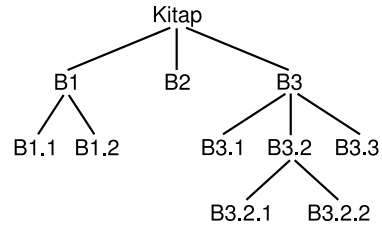

- kök: r
- yapraklar: $x y z u v$
- içdüğümler: $r p n t s q w$
- y düğümünün annesi: w
 w düğümünün çocukları: y ve z
- y ve z kardeş

109 / 160

Köklü Ağaç Örneği

Örnek

Kitap

- B1
  - B1.1
  - B1.2
- B2
- B3
  - B3.1
  - B3.2
    - B3.2.1
    - B3.2.2
  - B3.3

110 / 160

Sıralı Köklü Ağaç

- kardeş düğümler soldan sağa doğru sıralanır
- evrensel adresleme sistemi
  - köke 0 adresini ver
  - 1. düzeydeki düğümlere soldan sağa doğru sırayla 1, 2, 3, ... adreslerini ver
  - v düğümünün adresi a ise, v düğümünün çocuklarına soldan sağa doğru sırayla $a.1, a.2, a.3, \dots$ adreslerini ver

111 / 160

Sözlük Sırası

Tanım

b ve c iki adres olsun.

b 'nin c 'den önce gelmesi için aşağıdakilerden biri sağlanmalı:

1. $b = a_1 a_2 \dots a_m x_1 \dots$
 $c = a_1 a_2 \dots a_m x_2 \dots$
 $x_1 x_2$ 'den önce gelir
2. $b = a_1 a_2 \dots a_m$
 $c = a_1 a_2 \dots a_m a_{m+1} \dots$

1.2 ve 1.3 gibi

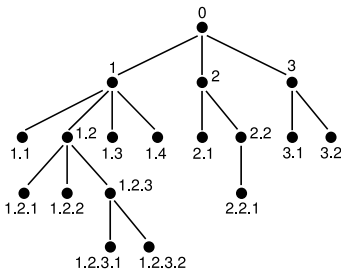
1.2 ve 1.2.1 gibi

örnek

112 / 160

Sözlük Sırası Örneği

Örnek

- 0 - 1 - 1.1 - 1.2
- 1.2.1 - 1.2.2 - 1.2.3
- 1.2.3.1 - 1.2.3.2
- 1.3 - 1.4 - 2
- 2.1 - 2.2 - 2.2.1
- 3 - 3.1 - 3.2

113 / 160

İkili Ağaçlar

ikili ağaçtaki düğüm kerteleleri. 0 veya 2 ise tam ikili

Tanım

$T = (V, E)$ bir **ikili ağaç**: $\forall v \in V d_v^o \in \{0, 1, 2\}$

$T = (V, E)$ bir **tam ikili ağaç**: $\forall v \in V d_v^o \in \{0, 2\}$

çıkıtlı dereceleri

114 / 160

İşlem Ağacı

- ▶ bir ikili işlem bir ikili ağaçla temsil edilebilir
  - ▶ kökte işlec, çocuklarda işlenenler
- ▶ her matematiksel ifade bir ağaçla temsil edilebilir
  - ▶ içdüğümlerde işleçler, yapraklarda değişkenler ve değerler

115 / 160

İşlem Ağacı Örnekleri

Örnek $(7 - a)$

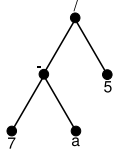
Örnek $(a + b)$

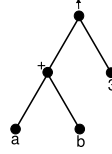
116 / 160

İşlem Ağacı Örnekleri

Örnek $((7 - a)/5)$

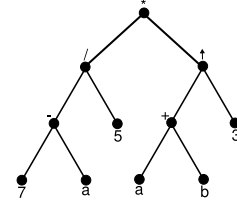
Örnek $((a + b) \uparrow 3)$

117 / 160

İşlem Ağacı Örnekleri

Örnek $(((7 - a)/5) * ((a + b) \uparrow 3))$

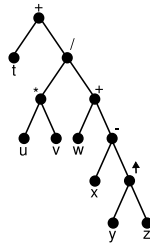

118 / 160

İşlem Ağacı Örnekleri

sol kök sağ

Örnek $(t + (u * v)/(w + x - y \uparrow z))$

119 / 160

İşlem Ağacında Geçişler

Infix, Prefix, Postfix Notation

1. **içek geçişi:** sol altağacı tara, köke uğra, sağ altağacı tara
2. **önek geçişi:** köke uğra, sol altağacı tara, sağ altağacı tara
3. **sonek geçişi:** sol altağacı tara, sağ altağacı tara, köke uğra
  - ▶ ters Polonyalı gösterilimi

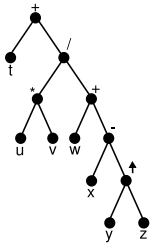
aynı işlem ağacını temsil ediyorsa infix, prefix ve postfix ifadeler her zaman aynı sonucu verir.

120 / 160

İçerik Geçişi Örneği

sol kök sağ

Örnek

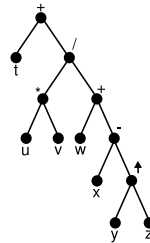
$$t + u * v / w + x - y \uparrow z$$

121 / 160

Önek Geçişi Örneği

kök sol sağ

Örnek

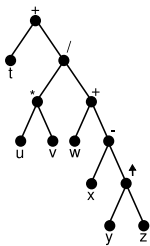

$$+ t / * u v + w - x \uparrow y z$$

122 / 160

Sonek Geçişi Örneği

Örnek

$t u v * w x y z \uparrow - + / +$

123 / 160

İşlem Ağacının Değerlendirilmesi

- ▶ içek geçişinde öncelik için parantez gerekir
- ▶ önek ve sonek geçişlerinde parantez gerekmez

124 / 160

Sonek Değerlendirme Örneği

prefix infix postfix examples

Örnek (t u v * w x y z ↑ - + / +)

4 2 3 * 1 9 2 3 ↑ - + / +

4	2	3	*			
4	6	1	9	2	3	↑
4	6	1	9	8	-	
4	6	1	1	+		
4	6	2	/			
4	3	+				
7						

125 / 160

Düzenli Ağaç

Tanım

$T = (V, E)$ bir **m-li ağaç**: $\forall v \in V \ d_v^o \leq m$

$$T = (V, E) \text{ bir tam } m\text{-li ağaç: } \forall v \in V \ d_v^o \in \{0, m\}$$

126 / 160

Düzenli Ağaç Teoremi

Teorem

$T = (V, E)$ bir tam m 'li ağaç olsun.

- n : düğüm sayısı
- l : yaprak sayısı
- i : içdüğüm sayısı

O halde:

- $n = m \cdot i + 1$
- $l = n - i = m \cdot i + 1 - i = (m - 1) \cdot i + 1$

$m =$ her maç için düğüm sayısı

$$i = \frac{l-1}{m-1}$$

$n=2 \cdot 3 + 1$ (kök iç düğüm)

$l=7-3=4$ yaprak sayısı

$$i = (4-1)/(2-1)=3$$

127 / 160

Düzenli Ağaç Örnekleri

Örnek

- 27 oyuncunun katıldığı bir tenis turnuvasında kaç maç oynanır?
- her oyuncu bir yaprak: $l = 27$
- her maç bir içdüğüm: $m = 2$
- maç sayısı: $i = \frac{l-1}{m-1} = \frac{27-1}{2-1} = 26$

2 için
 $l=i+1 \rightarrow i=7$

$$i = (8-1)/(2-1)=7$$

128 / 160

Düzenli Ağaç Örnekleri

Örnek

- 25 adet elektrikli ağıt 4'lü uzatmalarla tek bir prize bağlamak için kaç uzatma gerekir?
- her ağıt bir yaprak: $l = 25$
- her uzatma bir içdüğüm: $m = 4$
- uzatma sayısı: $i = \frac{l-1}{m-1} = \frac{25-1}{4-1} = 8$

$$(n-1) \cdot 3 + 4 = 25$$

$$n = 8$$

129 / 160

Karar Ağaçları

Örnek

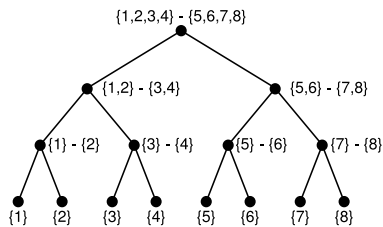
- 8 madeni paranın biri sahte (daha ağır)
- bir teraziyle sahtenin hangisi olduğu bulunacak

130 / 160

Karar Ağaçları

kollu terazi

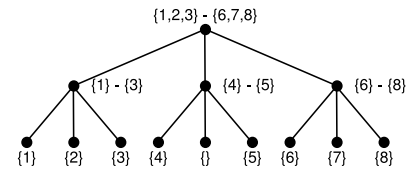
Örnek (3 tartmada bulma)

131 / 160

Karar Ağaçları

Örnek (2 tartmada bulma)

132 / 160

Kaynaklar

Okunacak: Grimaldi

- Chapter 12: Trees
  - 12.1. Definitions and Examples
  - 12.2. Rooted Trees

133 / 160

Ağırlıklı Çizgeler

- ayrıtlara etiket atanabilir:
ağırlık, uzunluk, maliyet, gecikme, olasılık, ...

134 / 160

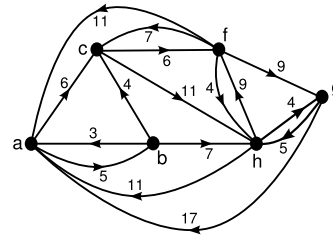
En Kısa Yol

- bir düğümden bütün diğer düğümlere en kısa yolları bulma:
Dijkstra algoritması

135 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (başlangıç)

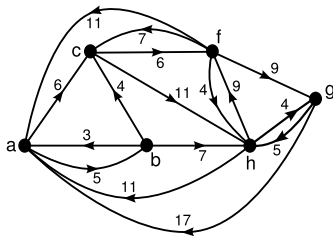
- başlangıç: c

a	$(\infty, -)$
b	$(\infty, -)$
c	$(0, -)$
f	$(\infty, -)$
g	$(\infty, -)$
h	$(\infty, -)$

136 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (c düğümünden - taban uzaklık=0)

- $c \rightarrow f : 6, 6 < \infty$
- $c \rightarrow h : 11, 11 < \infty$

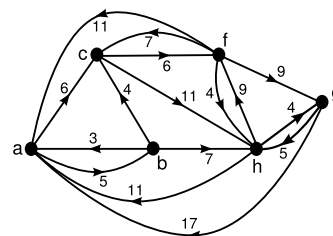
a	$(\infty, -)$	
b	$(\infty, -)$	
c	$(0, -)$	✓
f	$(6, cf)$	
g	$(\infty, -)$	
h	$(11, ch)$	

- en yakın düğüm: f

137 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (f düğümünden - taban uzaklık=6)

- $f \rightarrow a : 6 + 11, 17 < \infty$
- $f \rightarrow g : 6 + 9, 15 < \infty$
- $f \rightarrow h : 6 + 4, 10 < 11$

a	$(17, cfa)$	
b	$(\infty, -)$	
c	$(0, -)$	✓
f	$(6, cf)$	✓
g	$(15, cfg)$	
h	$(10, cfh)$	

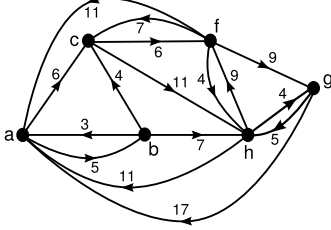
- en yakın düğüm: h

138 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (h düğümünden - taban uzaklık=10)

- $h \rightarrow a : 10 + 11, 21 \not< 17$
- $h \rightarrow g : 10 + 4, 14 < 15$

a	(17, cfa)	
b	(∞, -)	
c	(0, -)	✓
d	(6, cf)	✓
e	(14, cfhg)	✓
f	(10, cfh)	✓

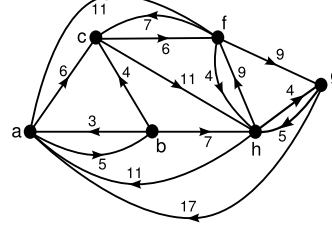
- en yakın düğüm: g

139 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (g düğümünden - taban uzaklık=14)

- $g \rightarrow a : 14 + 17, 31 \not< 17$

a	(17, cfa)	
b	(∞, -)	
c	(0, -)	✓
d	(6, cf)	✓
e	(14, cfhg)	✓
f	(10, cfh)	✓

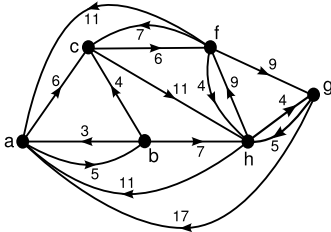
- en yakın düğüm: a

140 / 160

Dijkstra Algoritması Örneği

Örnek (a düğümünden - taban uzaklık=17)

- $a \rightarrow b : 17 + 5, 22 < \infty$

a	(17, cfa)	✓
b	(22, cfab)	
c	(0, -)	✓
d	(6, cf)	✓
e	(14, cfhg)	✓
f	(10, cfh)	✓

- son düğüm: b

141 / 160

En Hafif Kapsayan Ağaç

Tanım

kapsayan ağaç:

çizgenin bütün düğümlerini içeren, ağaç özellikleri taşıyan bir altçizgesi

Tanım

en hafif kapsayan ağaç:

ayrıt ağırlıklarının toplamının en az olduğu kapsayan ağaç

Ayrıtların bir alt kümesini, tüm düğümleri kapsayacak ve ayrıtların toplam ağırlığını minimum yapacak şekilde bulur.

142 / 160

Kruskal Algoritması

en kısa kenarlar
üzerinden işlem

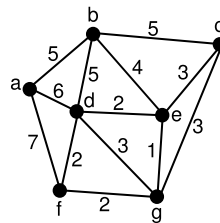
Kruskal algoritması weight

1. $i \leftarrow 1, e_1 \in E, wt(e_1)$ minimum
1 tane e seçmek
2 n çıkartmak demek
2. $1 \leq i \leq n - 2$ için:
şu ana kadar seçilen ayrıtlar $e_1, e_2, \dots, e_i$ ise
kalan ayrıtlardan öyle bir e_{i+1} seç ki:
  - $wt(e_{i+1})$ minimum olsun
  - $e_1, e_2, \dots, e_i, e_{i+1}$ altçizgesi çevre içermesin
3. $i \leftarrow i + 1$
  - if $i = n - 1 \Rightarrow e_1, e_2, \dots, e_{n-1}$ ayrıtlarından oluşan G altçizgesi bir en hafif kapsayan ağaçtır
  - $i < n - 1 \Rightarrow$ 2. adıma git

143 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (başlangıç)

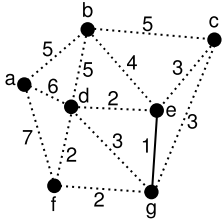
- $i \leftarrow 1$
- en düşük ağırlık: 1
(e, g)
- $T = \{(e, g)\}$

144 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (1 < 6)

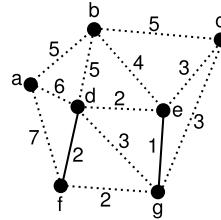

- en düşük ağırlık: 2
(d, e), (d, f), (f, g)
- $T = \{(e, g), (d, f)\}$
- $i \leftarrow 2$

145 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (2 < 6)

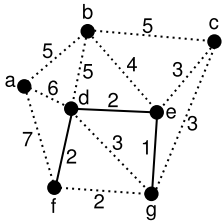

- en düşük ağırlık: 2
(d, e), (f, g)
- $T = \{(e, g), (d, f), (d, e)\}$
- $i \leftarrow 3$

146 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (3 < 6)

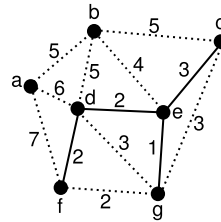

- en düşük ağırlık: 2
(f, g) çevre oluşturuyor
- en düşük ağırlık: 3
(c, e), (c, g), (d, g)
(d, g) çevre oluşturuyor
- $T = \{(e, g), (d, f), (d, e), (c, e)\}$
- $i \leftarrow 4$

147 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (4 < 6)

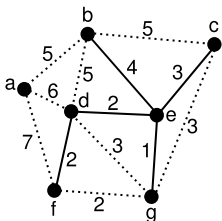

- $T = \{(e, g), (d, f), (d, e), (c, e), (b, e)\}$
- $i \leftarrow 5$

148 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (5 < 6)

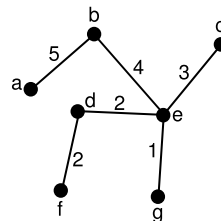
- $T = \{(e, g), (d, f), (d, e), (c, e), (b, e), (a, b)\}$
- $i \leftarrow 6$

i=n-1 ise bitti
7-1 ise bitir

149 / 160

Kruskal Algoritması Örneği

Örnek (6 $\nless 6$)

- toplam ağırlık: 17

150 / 160

Prim Algoritması

rastgele düğümle başla
olası en kısa yollarla devam et

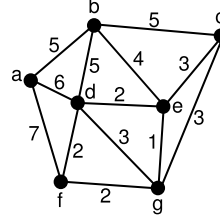
Prim algoritması

- $i \leftarrow 1, v_1 \in V, P = \{v_1\}, N = V - \{v_1\}, T = \emptyset$
- $1 \leq i \leq n-1$ için:
 $P = \{v_1, v_2, \dots, v_i\}, T = \{e_1, e_2, \dots, e_{i-1}\}, N = V - P$
 öyle bir $v_{i+1} \in N$ düğümü seç ki, bir $x \in P$ düğümü için
 $e = (x, v_{i+1}) \notin T, wt(e)$ minimum olsun
 $P \leftarrow P + \{v_{i+1}\}, N \leftarrow N - \{v_{i+1}\}, T \leftarrow T + \{e\}$
- $i \leftarrow i + 1$
  - $i = n \Rightarrow e_1, e_2, \dots, e_{n-1}$ ayrıtlarından oluşan G altçizgesi bir en hafif kapsayan ağaçtır
  - $i < n \Rightarrow 2. \text{ adıma git}$

151 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek (başlangıç)

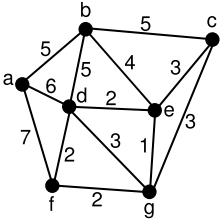

- $i \leftarrow 1$
- $P = \{a\}$
- $N = \{b, c, d, e, f, g\}$
- $T = \emptyset$

152 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($1 < 7$)

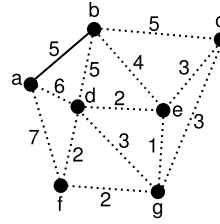

- $T = \{(a, b)\}$
- $P = \{a, b\}$
- $N = \{c, d, e, f, g\}$
- $i \leftarrow 2$

153 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($2 < 7$)

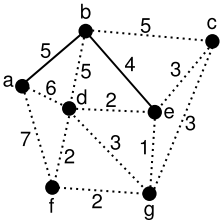

- $T = \{(a, b), (b, e)\}$
- $P = \{a, b, e\}$
- $N = \{c, d, f, g\}$
- $i \leftarrow 3$

154 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($3 < 7$)

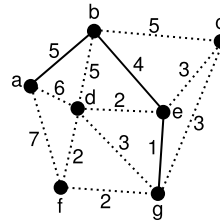

- $T = \{(a, b), (b, e), (e, g)\}$
- $P = \{a, b, e, g\}$
- $N = \{c, d, f\}$
- $i \leftarrow 4$

155 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($4 < 7$)

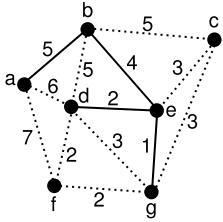

- $T = \{(a, b), (b, e), (e, g), (d, e)\}$
- $P = \{a, b, e, g, d\}$
- $N = \{c, f\}$
- $i \leftarrow 5$

156 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($5 < 7$)

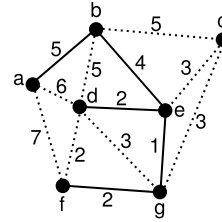

- $T = \{$
 $(a, b), (b, e), (e, g),$
 $(d, e), (f, g)$
 $\}$
- $P = \{a, b, e, g, d, f\}$
- $N = \{c\}$
- $i \leftarrow 6$

157 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($6 < 7$)

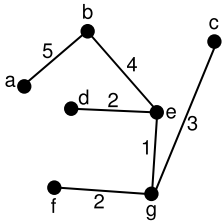

- $T = \{$
 $(a, b), (b, e), (e, g),$
 $(d, e), (f, g), (c, g)$
 $\}$
- $P = \{a, b, e, g, d, f, c\}$
- $N = \emptyset$
- $i \leftarrow 7$

158 / 160

Prim Algoritması Örneği

Örnek ($7 \not< 7$)

- toplam ağırlık: 17

159 / 160

Kaynaklar

Okunacak: Grimaldi

- Chapter 13: Optimization and Matching
  - 13.1. [Dijkstra's Shortest Path Algorithm](#)
  - 13.2. [Minimal Spanning Trees: The Algorithms of Kruskal and Prim](#)

160 / 160